

«ПАЛОМНИКИ НАДІЇ»

Програма духовної формації української
молоді на Ювілейний Рік

1. БУЛЛА ПАПИ ФРАНЦИСКА

ТЕКСТ ПАПСЬКОЇ БУЛЛИ ПРОГОЛОШЕННЯ ЗВИЧАЙНОГО ЮВІЛЕЮ 2025 РОКУ «SPES NON CONFUNDIT» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ. ПЕРЕКЛАД ЗДІЙСНИВ СЕКРЕТАРІАТ ГЛАВИ УГКЦ В РИМІ

SPES NON CONFUNDIT

Булла проголошення Звичайного ювілею 2025 року
ФРАНЦИСК, ЄПІСКОП РИМА СЛУГА СЛУГ БОЖИХ
УСІМ, ХТО ЧИТАЄ ЦЬОГО ЛИСТА, ХАЙ НАДІЯ НАПОВНЮЄ СЕРЦЯ

1. «Spes non confundit» («Надія ж не засоромить») (Рим 5, 5). На знак надії апостол Павло вселяє відвагу у християнську спільноту Рима. Надія також є головним посланням майбутнього Ювілею, який за давньою традицією Папа проголошує що 25 років. Я думаю про всіх прочан надії, які прибудуть до Рима, щоб досвідчити там Святий рік, і про тих, хто, не маючи змоги прибути до міста апостолів Петра і Павла, святкуватиме його в помісних Церквах. Нехай для всіх він стане моментом живої та особистої зустрічі з Господом Ісусом, «дверима» спасіння (див. Ів 10, 7, 9), із Тим, кого Церква має місію звичати завжди, скрізь і всім як «нашу надію» (1 Тим 1, 1).

Кожна людина має надію. У серці кожного живе надія як бажання та очікування добра, навіть якщо невідомо, що принесе прийдешній день. Непередбачуваність майбутнього, однак, породжує інколи суперечливі почуття: від довіри до страху, від спокою до зневіри, від впевненості до сумнівів. Ми часто зустрічаємо розчарованих людей, які дивляться в майбутнє зі скептицизмом і песимізмом, ніби ніщо не може принести їм щастя. Нехай же Ювілейний рік стане для всіх нагодою відродити надію. Боже слово допомагає нам віднайти причини для цього. Нехай нас спрямує те, що писав апостол Павло до християн Риму.

СЛОВО НАДІЇ

2. «Оправдані ж вірою, ми маємо мир з Богом через Господа нашого Ісуса Христа, через якого ми вірою одержали доступ до тієї ласки, що в ній стоїмо і хвалимося надією на славу Божу.... Надія ж не засоромить, бо любов Бога влита в серця наші Святим Духом, що нам даний» (Рим 5, 1-2, 5). Є багато моментів для роздумів, які пропонує тут святий Павло. Ми знаємо, що Послання до римлян знаменує вирішальний крок у його євангелізаційній діяльності. Досі він здійснював її на сході імперії, а тепер на нього чекає Рим, з усім тим, що це місто представляє в очах світу: великий виклик, на який треба відповісти в ім'я проголошення Євангелія, що не знає перешкод і кордонів. Павло не заснував Римської Церкви, і він відчуває палке бажання якнайшвидше дістатися туди, щоб нести всім Євангеліє Ісуса Христа, померлого й воскреслого, як проголошення надії, яка виконує обітницю, вводить у славу і не розчарує, бо основана на любові.

3. Адже надія народжується з любові і ґрунтується на любові, яка впливає із простромленого серця Ісуса на хресті: «Бо коли, будши ворогами, ми примирилися з Богом смертю його Сина, то тим більше тепер, примирившись, спасемося його життям» (Рим 5, 10). І його життя виявляється в нашому житті віри, яке починається із Хрещення, розвивається в послуху Божій благодаті і тому надихається надією, яку завжди оновлює та робить непохитною діяння Святого Духа.

Насправді саме Святий Дух, із Його постійною присутністю на шляху Церкви, випромінює на віруючих світло надії: Він тримає його запаленим, мов смолоскип, який ніколи не згасає, даючи підтримку та насагу нашому життю. І справді, християнська надія не обманує і не розчарує, бо ґрунтується на впевненості, що ніщо й ніхто ніколи не зможе відлучити нас від Божественної любові: «Хто нас відлучить від Христової любові? Горе чи утиск, чи переслідування, чи голод, чи нагота, чи небезпека, чи меч? ... Але в усьому цьому ми маємо повну перемогу завдяки тому, хто полюбив нас. Бо я певний, що ні смерть, ні життя, ні ангели, ні князівства, ні теперішнє, ні майбутнє, ні сили, ні висота, ні глибина, ані інше якесь створіння не зможе нас відлучити від Божої любові, що в Христі Ісусі, Господі нашім» (Рим 8, 35.37-39). Ось чому надія ця не відступає перед труднощами: вона ґрунтується на вірі й живиться милосердям, а отже, дає змогу рухатися вперед у житті. Святий Августин із цього приводу пише: «Яким би не було життя людини, але вона не живе без цих трьох схильностей душі: вірити, сподіватися, любити» [1].

СЛОВО НАДІЇ

4. Погляд святого Павла дуже реалістичний. Він знає, що життя складається з радощів і печалей, що любов зазнає випробування, коли труднощі зростають і здається, що надія руйнується перед обличчям страждань. Проте пише: «Ми хвалимось і в утисках, знаючи, що утиск виробляє терпеливість, терпеливість – досвід, а досвід – надію» (Рим 5, 3–4). На думку апостола, скорбота і страждання є типовим станом тих, хто проголошує Євангеліє в умовах нерозуміння та переслідування (див. 2 Кор 6, 3–10). Але в таких ситуаціях крізь темряву прозирає світло: ми бачимо, як євангелізацію підтримує сила, що випливає із хреста і воскресіння Христа. А це веде до розвитку чесноти, тісно пов'язаної з надією, – терпеливості. Ми звикли хотіти всього і негайно, у світі, де поспіх став константою. Ми більше не маємо часу на зустрічі, часто навіть сім'ям важко зібратися разом і спокійно поговорити. Поспіх витіснив терпеливість, завдаючи людям великої шкоди. Гору беруть нетерплячість, нервозність, іноді безпричинна жорстокість, породжуючи незадоволення і замкнутість.

Ба більше, у добу інтернету, де замість простору та часу маємо «тут і тепер», для терпеливості нема місця. Якби ми ще могли споглядати творіння з подивуванням, то зрозуміли б, наскільки вирішальне значення має терпеливість. Чекати на зміну пір року з їхніми плодами; спостерігати за життям тварин і циклами їхнього розвитку; перейняти просте бачення святого Франциска, який у своїй «Пісні створінь», написаній рівно 800 років тому, сприймав створений світ як одну велику родину і називав сонце та місяць «братами» [2]. Відкрити для себе терпеливість дуже корисно як для нас самих, так і для інших. Святий Павло часто згадує терпеливість, щоб наголосити на важливості витривалості та довіри до того, що обіцяв нам Бог, але передовсім він твердить, що Бог довготерпеливий до нас, Він – «Бог терпеливості й утхи» (Рим 15, 5). Терпеливість, яка також є плодом Святого Духа, підтримує надію і зміцнює її як чесноту та спосіб життя. Тому навчимося часто просити благодаті терпеливості, яка є дочкою надії і водночас підтримує її.

ШЛЯХ НАДІЇ

5. З цього переплетення надії і терпеливості видно, що християнське життя – це шлях, який також потребує сильних моментів, щоб жити і зміцнювати надію, незамінну супутницю, яка дає змогу побачити мету – зустріч із Господом Ісусом. Мені подобається думати, що проголошенню в 1300 році першого Ювілею передував шлях благодаті, що надихався народною духовністю. Адже нам не можна забувати про різні форми, якими благодать прощення рясно вилувалася на святий вірний Божий народ. Згадаймо, наприклад, велике «прощення», яке святий Целестин V надав тим, хто прийшов до базилики Санта-Марія-ді-Коллемаджо в Аквилі 28 і 29 серпня 1294 року, за 6 років до того, як папа Боніфаций VIII запровадив Святий рік. Так, Церква вже мала досвід ювілейної благодаті милосердя. А ще раніше, у 1216 році, папа Гонорій III прийняв прохання святого Франциска про відпущення гріхів для тих, хто відвідає Порціункулу в перші два дні серпня. Те ж саме можна сказати і про паломництво до Сантьяго-де-Компостела: адже папа Калікст II 1122 року дозволив святкувати Ювілей у цій святині щоразу, коли свято апостола Якова припадало на неділю. Добре, що цей «поширений» спосіб святкування Ювілею триває далі, щоб сила Божого прощення підтримувала і супроводжувала шлях спільнот та окремих осіб.

ШЛЯХ НАДІЇ

Не випадково, фундаментальний елемент кожної ювілейної події – це проща. Пускатися в дорогу притаманно тим, хто шукає сенс життя. Піше паломництво дуже сприяє тому, щоб заново відкрити цінність тиші, зусиль, простоти життя. Також і наступного року прочани надії неодмінно пройдуть стародавніми й сучасними шляхами, щоби глибинно пережити ювілейний досвід. У самому Римі, крім традиційних маршрутів відвідання катакомб і Семи церков, будуть також маршрути віри. Можливість мандрувати з однієї країни в іншу, долаючи кордони, переходити з одного міста в інше у спогляданні природи та творів мистецтва, дасть нам нагоду набувати різного досвіду і знайомитися з різними культурами, вбираючи в себе красу, яка, гармонізована молитвою, спонукає дякувати Богові за звершені Ним чудеса. Ювілейні храми, розташовані вздовж маршрутів та в самому Римі, стануть оазами духовності, де можна буде освіжити шлях віри та напиться із джерел надії, передовсім приступивши до Таїнства Примирення – незамінного відправного пункту для справжньої подорожі навернення. У помісних Церквах треба особливо подбати про підготовку священників і вірних до сповіді та про те, щоби зробити це таїнство доступним індивідуально.

Особливо я хотів би запросити до цієї прощі вірних Східних Церков, найперше тих, які вже перебувають у повному сопричасті з Наступником Петра. Вони, які так багато страждали, часто аж до смерті, за свою вірність Христові та Церкві, повинні відчувати себе особливо бажаними в Римі, який є Матір'ю і для них, де зберігається так багато спогадів про їхню присутність. Католицька Церква, збагачена їхніми давніми літургіями, богослов'ям і духовністю Отців, ченців та богословів, хоче символічно виявити їм і їхнім православним братам та сестрам свою гостинність у той час, коли вони вже йдуть своєю власною Хресною дорогою, адже часто змушені покинути свою батьківщину, свої святі землі, звідки насильство та нестабільність виганяють їх до безпечніших країн. Для них надія на любов Церкви, яка не покине їх, але піде за ними, куди би вони не потрапили, робить знамення Ювілею ще потужнішим.

ШЛЯХ НАДІЇ

Постановляю також, що в неділю, 29 грудня 2024 року, у всіх катедральних і конкатедральних храмах єпархіальні єпископи відслужать Пресвяту Євхаристію як урочисте відкриття Ювілейного року, згідно з ритуалом, який буде підготовано для цієї нагоди. На відправі в конкатедральному храмі єпископа може замінити спеціально призначений ним делегат. Нехай проща із храму, обраного для *collectio* [збору], до катедрального собору буде знаком дороги надії, яка, освітлена Божим Словом, об'єднує віруючих. Під час цієї прощі необхідно читати уривки з цього Документа й оголошувати Ювілейне відпущення гріхів, яке можна одержати згідно із приписами, що містяться в тому ж обряді святкування Ювілею в помісних Церквах. Упродовж Святого року, який у помісних Церквах завершиться в неділю, 28 грудня 2025 року, варто подбати про те, щоб Божий народ міг повною мірою брати участь у проголошенні надії на Божу благодать, а також сприймати знаки, які свідчать про її дієвість.

Звичайний ювілей завершиться зачиненням Святих дверей Папської базилики Святого Петра у Ватикані 6 січня 2026 року, на Богоявлення Господнє. Нехай світло християнської надії дійде до кожної людини як послання Божої любові, звернене до всіх! І нехай Церква буде вірним свідком цього проголошення в кожному куточку світу!

ОЗНАКИ НАДІЇ

7. Крім того, що черпаємо надію з Божої благодаті, ми також покликані наново відкривати її у знаках часу, що їх дає нам Господь. Як стверджує Другий Ватиканський Собор, «щоб виконати завдання, що його Церква ставить перед собою, вона повинна постійно розпізнавати знаки часу і пояснювати їх у світлі Євангелія, щоб відповідно до ментальності кожного покоління відповідати людям на їхні споконвічні питання про сенс нинішнього життя і прийдешнього та про взаємне відношення між ними» [4]. Отже, необхідно звертати увагу на те немале добро, яке присутнє у світі, щоб не впасти у спокусу вважати себе подоланими злом і насильством. Але знаки часу, у яких містяться палкі бажання людського серця, що потребує спасительної Божої присутності, повинні перетворитися на знаки надії.

8. Перший знак надії має перетворитися на мир для світу, який знову занурюється у трагедію війни. Забувши трагедії минулого, людство переживає нове важке випробування, у якому так багато народів пригноблені жорстокістю насильства. Чого ще бракує цим народам, чого вони ще не зазнали? Як так сталося, що їхній відчайдушний крик про допомогу не спонукає лідерів держав до бажання покласти край численним регіональним конфліктам, у результаті усвідомлення наслідків, які можуть виникнути на всесвітньому рівні? Може ми забагато хочемо, коли мріємо про те, щоби зброя замовкла і перестала нести руйнування та смерть? Ювлей має нагадати нам, що ті, хто стануть «миротворцями, синами Божими назвуться» (Мт 5, 9). Потреба миру звернена до кожного і вимагає від нас конкретних кроків. Не повинно бракувати дипломатичних зусиль, за допомогою яких можна смислово і творчо будувати простір для переговорів, спрямованих на досягнення тривалого миру.

9. Дивитися в майбутнє з надією також означає мати погляд на життя, сповнений ентузіазму, який можна передати іншим. На жаль, мусимо констатувати, що в багатьох ситуаціях такого погляду бракує. Перший наслідок цього — втрата бажання передавати життя далі. Через шалений темп життя, страхи перед майбутнім, брак гарантій зайнятості та належного соціального захисту, а також з огляду на соціальні моделі, у яких порядок денний диктує гонитва за прибутком, а не плеканням стосунків, ми є свідками тривожного зниження народжуваності в багатьох країнах. Навпаки, в інших контекстах «покладати провину на демографічне зростання, а не на крайнє і вибіркове споживацтво деяких людей — це спосіб уникати вирішення проблеми» [5].

ОЗНАКИ НАДІЇ

Готовність до життя, у якому є відповідальне материнство і батьківство, – це проєкт, що його Творець вписав у серця та тіла чоловіків і жінок, міся, яку Господь покладає на подружжя та їхню любов. Украй важливо, щоб, окрім законодавчого зобов'язання держав, не бракувало переконливої підтримки віруючих громад і всього громадянського суспільства в усіх її складових, адже бажання молодих людей народжувати нових синів і дочок, як плід їхньої любові, дає кожному суспільству майбутнє і є питанням надії – воно залежить від надії і породжує надію.

Тому християнська спільнота може бути неперевершеною в підтримці необхідності соціального єднання заради надії, яке має бути інклюзивним, а не ідеологічним, і працювати для майбутнього, позначеного усмішками багатьох хлопчиків та дівчаток, які мають заповнити занадто численні порожні колиски в багатьох частинах світу. Але насправді всі повинні повернути собі радість життя, бо людина, створена на образ і подобу Божу (див. Бут 1, 26), не може задовольнятися виживанням чи животінням, пристосовуватися до сьогодення, дозволяючи собі задовольнятися лише матеріальними речами. Це замикає людину в індивідуалізм і роз'їдає надію, породжуючи смуток, який таїться в серці, роблячи людину уїдливою й нетерпимою.

ОЗНАКИ НАДІЇ

10. У Ювілейний рік ми будемо покликані стати відчутними знаками надії для багатьох братів і сестер, які живуть у скрутних умовах. Я думаю про ув'язнених, які, позбавлені волі, щодня, крім суворості ув'язнення, відчувають емоційну порожнечу, страждають від накладених на них обмежень і, в багатьох випадках, зазнають неповаги. Я пропоную урядам у Ювілейний рік започаткувати ініціативи, які відновлюють надію: форми амністії або пом'якшення покарання, покликані допомогти людям відновити віру в себе і суспільство; шляхи реінтеграції у спільноту, підкріплені конкретними зобов'язаннями дотримуватися законів.

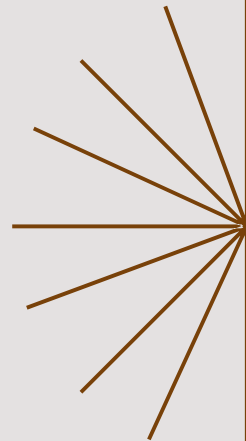
Це давній заклик, який походить зі слова Божого і мудрість якого завжди актуальна, адже він спонукає до актів милосердя та визволення, які дають змогу почати все спочатку: «... вважатимете за святий п'ятдесятий рік, і проголосите волю всім мешканцям краю» (Лев 25, 10). Встановлене Мойсеевим Законом підхоплює пророк Ісая: «Дух Господа Бога на мені, бо Господь мене помазав. Він послав мене, щоб принести благу вість убогим, лікувати скрушених серцем, проголосити невольникам свободу, ув'язненим відкрити очі, проголосити рік Господнього благовоління» (Іс 61, 1-2). Ці слова Ісус зробив своїми на початку служіння, проголошуючи в собі сповнення «року Господнього сприятливого» (див. Лк 4, 18-19). Нехай віруючі, особливо душпастирі, у кожному куточку землі будуть виразниками цих прохань, формуючи єдиний голос, який сміливо закликає надати гідні умови утримання ув'язненим, забезпечити повагу до прав людини і, насамперед, скасувати смертну кару, яка суперечить християнській вірі й руйнує будь-яку надію на прощення та оновлення [6]. Щоб дати ув'язненим конкретний знак близькості, я сам хочу відчинити Святі двері у в'язниці, щоби вони стали для них символом, який заохочує дивитися в майбутнє з надією й оновленим прагненням до життя.

ОЗНАКИ НАДІЇ

11. Хворим треба давати знаки надії як вдома, так і в лікарні. Нехай їхні страждання знаходять полегшення у близькості людей, які їх відвідують, і в любові, яку вони отримують. Діла милосердя – це також діла надії, які пробуджують у серцях почуття вдячності. І вдячність ця нехай досягне всіх медичних працівників, які в нерідко складних умовах здійснюють свою місію, дбайливо піклуючись про хворих і немічних.

Не повинно бракувати інклюзивної уваги до тих, хто, перебуваючи в особливо складних життєвих умовах, відчуває власну слабкість, особливо якщо вони страждають від патологій чи інвалідності, які значно обмежують їх особисту автономію. Турбота про них – це гімн людській гідності, пісня надії, яка потребує спільної участі всього суспільства.

12. Знаків надії потребують і ті, хто її уособлює, – молодь. Молоді люди, на жаль, часто бачать, як руйнуються їхні мрії. Ми не повинні їх розчарувати – майбуття ґрунтується на їхньому ентузіазмі. Приємно бачити, як вони вивільняють свою енергію, наприклад, коли, закативши рукави, добровільно беруть на себе зобов'язання в ситуаціях стихійних лих і соціального сум'яття. Але сумно бачити молодих людей, позбавлених надії; водночас, коли майбутнє невизначене і несприйнятливe до мрій, коли навчання не дає перспектив, а відсутність роботи або достатньо стабільного заняття знеохочує, сьогодення неминуче проживатиметься в меланхолії та нудьзі. Ілюзія, яку дають наркотики, ризик переступу і гонитва за ефемерним більше, ніж в інших, породжують у них сум'яття та приховують красу та сенс життя, кидаючи їх у темні провалля і штовхаючи на саморуйнівні вчинки. Тому нехай Ювілей стане для Церкви нагодою простягнути їм руку: з новим запалом дбаймо про дітей, студентів, заручені пари, про молоде покоління! Будьмо ближчими до молоді, адже це радість і надія Церкви та світу!

ОЗНАКИ НАДІЇ

13. Не повинно бракувати знаків надії для мігрантів, які покидають свою землю в пошуках кращого життя для себе і своїх сімей. Їхні сподівання не повинні бути розбиті упередженнями і замкнутістю; гостинність, яка широко розкриває обійми кожному відповідно до його гідності, повинна супроводжуватися відповідальністю, щоб нікому не було відмовлено у праві на побудову кращого майбутнього. Численним вигнанцям, біженцям і переміщеним особам, яких складні міжнародні події змушують тікати, щоб уникнути воєн, насильства і дискримінації, повинні бути гарантовані безпека й доступ до праці та освіти, необхідні інструменти для їхньої інтеграції в новий соціальний контекст.

Християнська спільнота має завжди бути готова захищати права найслабших. Щедро відчиняйте двері гостинності, щоб нікому ніколи не бракувало надії на краще життя. Нехай у наших серцях звучить слово Господа нашого, коли у великій притчі про Страшний Суд Він сказав: «Чужинцем був, і ви мене прийняли», бо «усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших – ви мені зробили» (Мт 25, 35.40).

14. Знаків надії заслуговують люди похилого віку, які часто переживають самотність і відчуття покинутості. Поцінування того скарбу, яким є їхній життєвий досвід, мудрість, яку вони несуть, і внесок, який вони можуть зробити, є обов'язком християнської спільноти та громадянського суспільства, покликаних спільно працювати задля єдності між поколіннями.

З особливими думками звертаюся до дідусів і бабусь, які уособлюють передачу віри і життєвої мудрості молодим поколінням. Нехай їх підтримує вдячність дітей та любов онуків, що знаходять у них своє коріння, розуміння і підтримку.

15. Прошу надії для мільярди убогих, яким часто бракує найнеобхіднішого для життя. Коли ми стикаємося з низкою щораз нових хвиль зубожіння, існує ризик звикнути й змиритися з цим. Але ми не можемо відводити очей від вельми драматичних ситуацій, які нині трапляються повсюди, а не тільки в певних регіонах світу. Ми щодня зустрічаємо бідних чи зубожілих, іноді вони навіть є нашими сусідами. Вони часто не мають домівки або достатньої їжі на день. Вони страждають через відкинення та байдужість багатьох людей. Ганебно, що у світі, наділеному величезними ресурсами, більшість із яких іде на озброєння, бідні становлять «більшість... це мільярди людей. Сьогодні їх згадують у міжнародних політичних та економічних дискусіях, але переважно їхні проблеми здаються другорядними, питанням, яке додається майже з обов'язку або десь на маргінесі, а часто вони трактуються просто як супутні збитки. Насправді, коли справа доходить до конкретної реалізації, вони часто залишаються на останньому місці» [7]. Не забуваймо: бідні майже завжди є жертвами, а не винуватцями.

ЗАКЛИКИ ЗАРАДИ НАДІЇ

16. Повторюючи давні слова пророків, Ювілей нагадує нам, що земні блага призначені не лише для привілейованих, а для всіх людей. Ті, що володіють багатством, повинні бути щедрими, вміти розпізнати обличчя своїх братів і сестер у потребі. Я думаю, зокрема, про тих, кому бракує води та їжі: голод – це ганебна виразка на тілі нашого людства, яка спонукає кожного пробудити своє сумління. Я повторюю свій заклик: «На гроші, які витрачаються на озброєння та інші військові витрати, створимо Всесвітній фонд для остаточної ліквідації голоду і для розвитку найбідніших країн, щоб їхні жителі не вдавалися до насильницьких або обманних рішень і не були змушені покидати свої країни в пошуках більш гідного життя» [8].

У зв'язку з Ювілейним роком я хотів би звернутися ще з одним палким закликом: він адресований найбагатшим країнам, щоби вони визнали серйозність багатьох прийнятих рішень і погодилися пробачити борги країнам, які ніколи не зможуть їх сплатити. Це не питання великодушності, а радше справедливості, загострене сьогодні новою формою несправедливості, яку ми усвідомили: «Адже існує справжній „екологічний борг“, особливо між Північчю і Півднем, пов'язаний із дисбалансом торгівлі, що має екологічні наслідки, а також із непропорційним використанням природних ресурсів, що історично здійснювалося деякими країнами» [9]. Як вчить Святе Письмо, земля належить Богові, і всі ми живемо на ній як «приходні й комірники» (Лев. 25, 23). Якщо ми справді хочемо прокласти шлях до миру в усьому світі, візьмим на себе зобов'язання усунути першопричини несправедливості, скасувати несправедливі та неплатоспроможні борги і нагодувати голодних.

ЗАКЛИКИ ЗАРАДИ НАДІЇ

17. На прийдешній Ювілейний рік припадає дуже важлива для всіх християн річниця. Виповниться 1700 років від часу святкування першого великого Вселенського Собору, Нікейського Собору. Варто пам'ятати, що ще з апостольських часів пастирі неодноразово збиралися разом, щоби вирішувати доктринальні питання та дисциплінарні справи. У перші століття віри Синоди часто відбувалися як на християнському Сході, так і на Заході, що показує, яким важливим було збереження єдності Божого люду та вірне проголошення Євангелія. Ювілейний рік може стати важливою нагодою для конкретизації цієї синодальної форми, яку християнська спільнота сьогодні сприймає як дедалі необхідніший вираз для кращої відповіді на нагальну потребу євангелізації: всі охрещені, кожен із яких має власну харизму та власне служіння, співвідповідальні за те, щоб численні знаки надії свідчили про Божу присутність у світі.

Перед Нікейським Собором стояло завдання зберегти єдність, якій серйозно загрожувало заперечення божественності Ісуса Христа і його рівності з Отцем. На ньому були присутні близько 300 єпископів, які зібралися в імператорському палаці на запрошення Костянтина 20 травня 325 року. Після багатьох дебатів усі вони із благодаттю Духа ухвалили Символ віри, який ми й сьогодні сповідуємо під час недільної Євхаристії. Отці Собору побажали розпочати цей Символ, вперше використавши вираз «Ми віримо» [10], щоб засвідчити, що в цьому «ми» всі Церкви перебувають у сопричасті, а всі християни сповідують ту саму віру.

Нікейський Собор — важлива віха в історії Церкви. Річниця його проведення запрошує християн об'єднатися у прославленні та подяці Пресвятій Тройці і, зокрема, Ісусу Христу, Синові Божому, «єдиносущному з Отцем» [11], який об'явив нам цю таємницю любові. Але Нікея також є закликом до всіх Церков і церковних спільнот далі йти шляхом до видимої єдності, не втомлюючись шукати належні форми, які б повністю відповідали молитві Ісуса: «Щоб усі були одно, як ти, Отче, в мені, а я в тобі, щоб і вони були в нас об'єднані; щоб світ увірував, що ти мене послав» (Йо 17, 21).

На Нікейському Соборі також обговорювали питання датування Великодня. З цього приводу і сьогодні існують різні погляди, які не дають святкувати подію заснування віри в один день. За провіденційним збігом обставин, це відбудеться саме 2025 року. Нехай це буде закликом для всіх християн Сходу і Заходу зробити рішучий крок до єдності навколо спільної дати святкування Великодня. Варто пам'ятати, що багато хто вже нічого не знає про дятриби минулого і не розуміє, як можуть зберігатися розбіжності в цьому питанні.

ЗАЯКОРЕНІ В НАДІЇ

18. Надія, разом із вірою і любов'ю, утворює триптих «богословських чеснот», які виражають сутність християнського життя (див. 1 Кор 13, 13; 1 Сол 1, 3). У їхньому нерозривному динамізмі надія є тим, що, так би мовити, дає орієнтацію, вказує напрям і мету існування віруючого. Ось чому апостол Павло закликає нас бути «веселими в надії, в горі терпеливими, в молитві витривалими» (Рим 12, 12). Так, нам потрібно «збагатились у надії» (див. Рим 15, 13), щоб нести вірогідне і привабливе свідчення віри та любові, які ми носимо в наших серцях; щоби віра була радісною, а милосердя – сповненим запалу; щоб кожен міг подарувати навіть просто усмішку, жест дружби, братерський погляд, щиро вислухати, надати безоплатну послугу, знаючи, що в Ісусовому Дусі це може стати плідним насінням надії для тих, хто його отримає. Але що є основою нашої надії? Щоб це зрозуміти, корисно зупинитися на причинах нашої надії (див. 1 Пт 3, 15).

19. «Вірую у вічне життя» [12] – так проголошує наша віра, і християнська надія знаходить у цих словах фундаментальну опору. Вона є, власне кажучи, «Божою чеснотою, через яку ми прагнемо... як нашого щастя Царства Небесного» [13]. Другий Ватиканський Вселенський Собор стверджує: «За відсутності Божої основи й надії на вічне життя гідність людини порушується, як сьогодні це часто буває, а загадки життя і смерті, провини і страждання залишаються без вирішення, тож люди нерідко впадають у зневіру» [14]. Ми ж, завдяки надії, у якій були спасенні, дивлячись на плин часу, маємо певність, що історія людства і кожного з нас не прямує до сліпої плями чи темної безодні, але спрямована до зустрічі з Господом слави. Тож живімо в очікуванні Його Пришестя і в надії жити в Ньому вічно. Саме в цьому дусі повторюємо зворушливий заклик перших християн, яким закінчується Святе Письмо: «О, прийди, Господи Ісусе!» (Од 22, 20).

ЗАЯКОРЕНІ В НАДІЇ

20. Ісус померлий і воскреслий – це серце нашої віри. Святий Павло, виклавши цей зміст кількома словами, використовуючи лише чотири дієслова, передає нам «серцевину» нашої надії: «Я бо вам передав найперше те, що й сам прийняв був: що Христос умер за наші гріхи згідно з Писанням; що був похований, що воскрес третього дня за Писанням; що з'явився Кифі, потім дванадцятьом» (1 Кор 15, 3–5). Христос помер, був похований, воскрес, з'явився. Заради нас Він пройшов через драму смерті. Любов Отця воскресила Його в силі Духа, зробивши Його людськість первістком вічності для нашого спасіння. Християнська надія полягає саме в цьому: перед обличчям смерті, де, як здається, все закінчується, ми отримуємо впевненість, що завдяки Христові, Його благодаті, переданій нам у Хрещенні, «життя не відбирається, але преображається» [15] назавжди. Адже у Хрещенні, поховані разом із Христом, ми отримуємо в Ньому воскреслому дар нового життя, який руйнує стіну смерті, роблячи її переходом до вічності.

І якщо перед обличчям смерті, болючої розлуки, яка змушує покинути наших найдорожчих, ніяка риторика не допускається, то Ювілей дасть нам змогу з величезною вдячністю наново відкрити для себе дар нового життя, який ми одержали у Хрещенні і який здатний преобразити цю драму. У контексті Ювілею важливо пригадати, як цю таємницю розуміли від перших століть віри. Здавна, наприклад, християни будували купелі для хрещення у формі восьмикутника, і навіть сьогодні ми можемо милуватися багатьма старовинними баптистеріями, які зберігають цю форму, як, наприклад, у Римі в церкві Святого Йоана на Латерані. Це вказує на те, що в купелі Хрещення відкривається восьмий день, – день воскресіння, день, який виходить за межі звичного ритму, позначеного тижневим інтервалом, відкриваючи так цикл часу до виміру вічності, до життя, яке триває вічно, – це мета, до якої ми змагаємо в нашому земному паломництві (див. Рим 6, 22).

Найпереконливіше свідчення цієї надії – мученики, які, будучи твердими у вірі у воскреслого Христа, змогли зректися самого життя тут, на землі, щоб не зрадити свого Господа. Вони присутні у всіх епохах як ісповідники життя, яке не знає кінця, і їх багато, можливо, більше, ніж будь-коли, у наші дні. Ми повинні ревно зберігати їхнє свідчення, щоб наша надія була плідною.

Ці мученики, що належать до різних християнських традицій, є також насінням єдності, бо знаменують екуменізм крові. Тому під час Ювілею я палко прагну, щоб не забракло екуменічного відзначення, яке має наголосити на багатстві свідчення цих мучеників.

ЗАЯКОРЕНІ В НАДІЇ

21. Що ж станеться з нами після смерті? З Ісусом за цим порогом є вічне життя, яке полягає в повному сопричастті з Богом, у спогляданні й участі в Його безмежній любові. Те, чим ми зараз живемо в надії, потім побачимо в реальності. Святий Августин із цього приводу писав: «Коли я з'єднаюся з Тобою всім єством, для мене ніде не буде ні болю, ні печалі. Життя моє буде справжнім життям, сповненим Тобою» [16]. Що ж тоді характеризуватиме таку повноту сопричасття? Щастя. Щастя – це покликання людини, мета, яка стосується кожного.

Але що таке щастя? Якого щастя ми очікуємо і прагнемо? Не скороминущого, ефемерного задоволення, яке, будучи досягнутим, вимагає все більше і більше, у спіралі жадібності, у якій людська душа ніколи не насичується, а стає дедалі порожнішою. Ми потребуємо щастя, яке остаточно здійснюється в тому, що дає нам сповнення, тобто в любові, щоб ми могли вже нині сказати: «Мене люблять, тому я існую; і я існуватиму вічно в Любові, яка не розчарує і від якої ніщо і ніхто ніколи не зможе мене відлучити». Згадаймо ще раз слова апостола: «Бо я певний, що ні смерть, ні життя, ні ангели, ні князівства, ні теперішнє, ні майбутнє, ні сили, ні висота, ні глибина, ані інше якесь створіння не зможе нас відлучити від Божої любові, що в Христі Ісусі, Господі нашім» (Рим 8, 38-39).

22. Інше явище, пов'язане з вічним життям, – це Божий Суд, як наприкінці нашого існування, так і в кінці часів. Мистецтво часто намагалося зобразити його (згадаймо хоча б шедевр Мікеланджело в Сикстинській капелі), приймаючи богословську концепцію часу і передаючи глядачеві почуття благоговіння. Слушно дуже свідомо й серйозно готуватися до моменту, який підсумовує існування, але водночас ми завжди повинні робити це у вимірі надії, богословської чесноти, яка підтримує життя і дає змогу нам не впадати у страх. Суд Бога, який є любов (див. 1 Йо 4, 8.16), може ґрунтуватися лише на любові, особливо на тому, наскільки ми виявляємо чи не виявляємо її щодо потребуючих, у яких присутній сам Суддя, Христос (див. Мт 25, 31-46). Отже, це інший суд, ніж людський і земний; його треба розуміти як стосунки правди з Богом-любов'ю і собою в межах незбагненої таємниці Божого милосердя. Святе Письмо говорить так: «Таким діянням ти навчив народ свій, що праведник має бути чоловіколюбцем, і розбудив в своїх дітей добру надію, що за гріхи даєш покаєння... а коли нас судять – надіємось на милосердя» (Муд 12, 19.22). Як писав Бенедикт XVI, «в момент Суду ми відчуваємо і вітаємо цю перемогу його любові над усім злом у світі і в нас самих. Біль любові стає нашим спасінням і нашою радістю» [17].

Отже, Суд стосується спасіння, на яке ми сподіваємося і яке Ісус здобув для нас своїми смертю та воскресінням. Тому він має відкрити нас до зустрічі з Ним. І оскільки в цьому контексті не можна думати, що вчинене зло залишається прихованим, його варто очистити, щоб дати змогу нам остаточно ввійти в Божу любов. У цьому сенсі розуміється необхідність молитви за тих, хто завершив свій земний шлях, солідарності в молитовному заступництві, що знаходить свою дієвість у сопричастті святих, у спільному зв'язку, який об'єднує нас у Христі, що є первістком створеного світу. Так, Ювілейне відпущення гріхів, через молитву, призначене в особливий спосіб для тих, хто відійшов перед нами, щоби вони могли одержати повне милосердя.

ЗАЯКОРЕНІ В НАДІЇ

23. Відпущення гріхів, по суті, дає нам змогу зрозуміти, наскільки безмежне Боже милосердя. Не випадково в античності термін «милосердя» був взаємозамінним із терміном «відпуст», бо покликаний виражати повноту Божого прощення, яке не знає меж.

Таїнство Покаяння запевняє нас, що Бог прощає наші гріхи. Згадуються слова псалма, сповнені потихи: «Він прощає усї твої провини, зціляє всі твої недуги. Він визволяє життя твоє від ями, вінчає тебе ласкою та милосердям.... Милосердний Господь і добрий, повільний до гніву і вельми милостивий.... Не за гріхами нашими учинив він із нами, і не за провинами нашими відплатив він нам. Бо як високо небо над землею, така велика його милість над тими, що його бояться. Як далеко схід від заходу, так віддалив він від нас злочинства наші» (Пс 103,3-4.8.10-12). Таїнство Покаяння – це не тільки прекрасна духовна нагода, а й вирішальний, важливий і необхідний крок на шляху віри кожної людини. У ньому ми дозволяємо Господу знищити наші гріхи, відновити наші серця, підняти нас і обійняти, відкрити нам своє лагідне й милосердне обличчя. Бо немає кращого способу пізнати Бога, ніж дозволити Йому примирити себе з Ним (див. 2 Кор 5, 20), досвідчуючи Його прощення. Тож не відмовляймося від Сповіді, а відкриємо для себе наново красу таїнства зцілення і радості, красу прощення гріхів!

ЗАЯКОРЕНІ В НАДІЇ

Однак, як ми знаємо з особистого досвіду, гріх «залишає свій слід», він приносить зі собою наслідки: не тільки зовнішні, як наслідки вчиненого зла, а й внутрішні, оскільки «будь-який гріх, навіть легкий, викликає нездорове прив'язання до творинь, яке потребує очищення, чи тут, на землі, чи після смерті у стані, який називається Чистилищем» [18]. Отже, у нашому слабкому і схильному до зла людському єстві залишаються «рештки гріха». Їх усуває відпущення гріхів, і воно завжди здійснюється благодаттю Христа, який, як писав святий Павло VI, є «нашою „індульгенцією“» [19]. Апостольська пенітенціарія видасть положення, які уможливають практику надання Ювілейної індульгенції та зроблять її дієвою.

Такий досвід, сповнений прощення, не може не відкрити серце й розум для прощення. Прощення не змінює минулого, воно не може змінити того, що вже сталося, але може дати можливість змінити майбутнє і жити по-іншому, без злоби, образи та помсти. Майбутнє, просвітлене прощенням, дає змогу побачити минуле іншими, спокійнішими, очима, хоча й усе ще засланими сльозами.

У минулий Надзвичайний ювілейний рік я заснував інституцію місіонерів милосердя, яка продовжляє виконувати важливу місію. Нехай місіонери здійснюють своє служіння і під час майбутнього Ювілею, повертаючи надію та прощаючи кожного грішника, який звертається до них із відкритим серцем та розкаяною душею. Нехай вони й надалі будуть знаряддям примирення і допомагають дивитися в майбутнє з надією серця, що походить із милосердя Отця. Сподіваюся, що єпископи зможуть скористатися їхнім цінним служінням, зокрема посилати їх туди, де надія піддається випробуванню, наприклад, до в'язниць, лікарень і місць, де зневажається гідність людини, у найбільш несприятливі ситуації та контексти найбільшого занепаду, щоб ніхто не був позбавлений можливості одержати Боже прощення і потіху.

ЗАЯКОРЕНІ В НАДІЇ

24. Найвище свідчення надії дає Богородиця. У Ній ми бачимо, що надія – це не безглуздий оптимізм, а дар благодаті в реалізмі життя. Як кожна мати, щоразу, дивлячись на свого Сина, Вона думала про Його майбутнє, і, безумовно, в Її серці закарбувалися слова, з якими Симеон звернувся до Неї у храмі: «Ось цей поставлений для падіння й підняття багатьох в Ізраїлі; він буде знаком протиріччя, та й тобі самій меч прошиє душу» (Лк 2, 34–35). І біля підніжжя хреста, навіть бачачи, як страждає і вмирає невинний Ісус, навіть незважаючи на нестерпний біль, Вона повторювала своє «так», не втрачаючи надії і довіри до Господа. У такий спосіб Вона теж причинилася до виконання того, що сказав Її Син, сповіщаючи, що Йому «багато треба вистраждати, а й відцураються його старші, первосвященники та книжники, буде він убитий, по трьох же днях воскресне» (Мр 8, 31), і в муках цього болю, зазнаного з любові, Вона стала нашою Матір'ю, – Матір'ю надії. Не випадково народна побожність усе ще називає Пресвяту Діву *Stella maris* (Полярною Зорею), і титул цей виражає тверду надію на те, що в бурхливих життєвих перипетіях Богородиця приходиться нам на допомогу, підтримує нас і заохочує довіряти та продовжувати сподіватися.

У зв'язку з цим хочу нагадати, що святиня Матері Божої Гваделупської в Мехіко в 2031 році готується відзначити 500-річчя першого об'явлення Богородиці. Через юного Хуана Дієго Богородиця послала революційне послання надії, яке і сьогодні повторює всім прочанам та вірним: «Хіба нема тут мене, твоєї матері?» [20]. Подібне послання западає в серця в багатьох Марійських святинях по всьому світі, куди прямують численні прочани, які ввіряють Божій Матері свої турботи, печалі та сподівання. Нехай же в цей Ювілейний рік святині ці стануть святими місцями привітання та привілейованими просторами для породження надії. Запрошую паломників, які прибувають до Рима, зупинитися на молитву в Марійських святинях міста, щоб поклонитися Діві Марії та взивати про Її заступництво. Впевнений, що всі, особливо ті, хто страждає і зазнає мук, зможуть відчути близькість найніжнішої з матерів, яка ніколи не покидає своїх дітей, яка для святого Божого люду є «знаменням непохитної надії та розради» [21].

ЗАЯКОРЕНІ В НАДІЇ

25. На шляху до Ювілею повернімося до Святого Письма і послухаймо ці слова, звернені до нас: «Ми мали сильну заохоту – ми, що прибігли прийняти надію, призначену нам. Бо в ній ми маємо немовби надійний і непохитний якір для нашого життя: вона сягає за завису святині, куди Ісус увійшов як Предтеча за нас» (Євр 6, 18-20). Це потужний заклик ніколи не втрачати даровану нам надію, триматися за неї, знаходячи притулок у Бозі.

Образ якоря вказує на стабільність і безпеку, якими ми володіємо посеред бурхливих вод життя, якщо довіряємо Господу Ісусу. Шторми ніколи не переможуть, бо ми стоїмо на якорі в надії на благодать, яка здатна зробити нас живими у Христі, перемагаючи гріх, страх і смерть. Ця надія, набагато більша, ніж щоденні задоволення та покращення умов життя, вона виносить нас за межі випробувань і спонукає йти, не втрачаючи з поля зору величі мети, до якої ми покликані – Неба.

Тому наступний Ювілей буде Святим роком, який характеризується надією, що не згасає, – надією на Бога. Нехай же він допоможе нам наново відкрити необхідну довіру, як до Церкви, так і до суспільства, у міжособистісних стосунках, у міжнародних відносинах, у сприянні гідності кожної людини та пошані до створеного світу. Нехай наше віруюче свідчення буде у світі закваскою справжньої надії, проголошенням нового неба і нової землі (див. 2 Пт 3, 13), де ми зможемо жити у справедливості та злагоді між народами, змагаючи до сповнення Господньої обітниці.

Дозвольмо відтепер, щоб нас приваблювала надія і щоб вона через нас стала заразливою для тих, хто її прагне. Нехай наше життя промовляє до них: «Надійсь на Господа, будь мужній; нехай буде відважне твоє серце, і надійсь на Господа!» (Пс 27, 14). Нехай сила надії сповнює наше сьогоднішнє, коли ми з упевненістю очікуємо повернення Господа Ісуса Христа, якому належить хвала і слава нині і на віки віків.

Дано в Римі, у соборі Святого Івана на Латерані, 9 травня, в урочистість Вознесіння Господа нашого Ісуса Христа, 2024 року, 12 року мого Понтифікату.

[00781-IT.01] [Testo originale: [italiano](#)]

Переклад з італійської Секретаріату Глави УГКЦ у Римі

ФРАНЦИСК

Джерело: офіційний сайт УГКЦ
Фото: сайт Vatican news та Google

МАТЕРІАЛИ

- [1] Августин, Промови, 198 розшир., 2.
- [2] Див. *Fonti Francescane*, n. 263,6.10.
- [3] Див. Франциск, *Misericordiae Vultus*, Булла проголошення Надзвичайного Ювілею милосердя, 11 квітня 2015 р., № 1-3.
- [4] II Вселенський Ватиканський Собор, Душпастирська Конституція *Gaudium et spes* про Церкву в сучасному світі, 7 грудня 1965 р., № 4.
- [5] Франциск, Енцикліка *Laudato si'* про турботу про спільний дім, 24 травня 2015 р., № 50.
- [6] Див. Катехизм Католицької Церкви, № 2267.
- [7] Франциск, *Laudato si'*, цит., № 49.
- [8] Франциск, Енцикліка *Fratelli tutti* про братерство і соціальну дружбу, 3 жовтня 2020 р., № 262.
- [9] Франциск, *Laudato si'*, цит., № 51.
- [10] Нікейський символ: H. Denzinger – A. Schönmetzer, *Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, № 125.
- [11] Там само.
- [12] Символ апостолів: H. Denzinger – A. Schönmetzer, *Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, № 30.
- [13] Катехизм Католицької Церкви, № 1817.
- [14] II Вселенський Ватиканський Собор, *Gaudium et spes*: цит., № 21.
- [15] Римський Міссал, Префація померлих I.
- [16] Августин, Сповідь, X, 28.
- [17] Бенедикт XVI, Енцикліка *Spe salvi*, 30 листопада 2007 р., № 47.
- [18] Катехизм Католицької Церкви, № 1472.
- [19] Павло VI, Апостольський лист *Apostolorum limina*, 23 травня 1974 р., II.
- [20] *Nican Morohua*, № 119.
- [21] II Вселенський Ватиканський Собор, Догматична Конституція *Lumen gentium* про Церкву, 21 листопада 1964 р., № 68.

